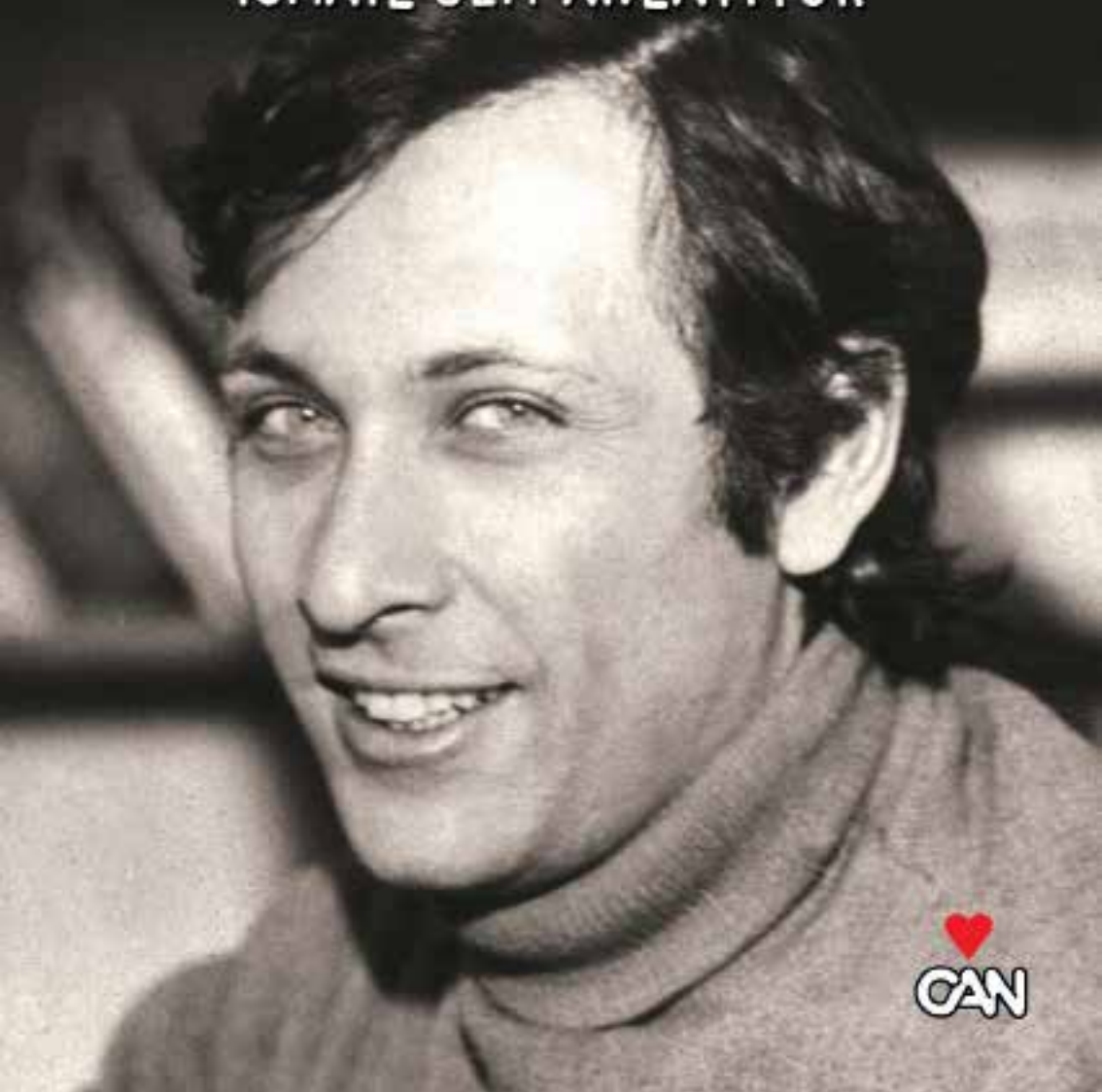

Can Dündar

**BEN BÖYLE
VEDA ETMELİYİM**

İSMAİL CEM ANLATIYOR

CAN DÜNDAR

BEN BÖYLE
VEDA ETMELİYİM

İsmail Cem Anlatıyor

© 2012, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1-10. basım: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları (2008-2010)

Can Yayınları'nda 1. basım: 2012

3. basım: Aralık 2015, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 2000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Cem Alpan

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ayhan Matbaası

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. Gelincik Sokak No: 6

Kat: 3 Güven İş Merkezi, Bağcılar, İstanbul

Sertifika No: 22749

ISBN 978-975-07-1531-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com/9789750715310

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

CAN DÜNDAR

BEN BÖYLE
VEDA ETMELİYİM

İsmail Cem Anlatıyor

Can Dündar'ın Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

<i>Lüsyen</i> , 2010	<i>Ergenekon</i> (Celal Kazdağlı'yla birlikte), 2013
<i>Canım Erdalım Sevgili Babacığım</i> , 2011	<i>Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor</i> , 2013
<i>Anka Kuşu</i> , 2012	<i>Yıldızlar</i> , 2013
<i>Aşka Veda</i> , 2012	<i>Nâzım</i> , 2014
<i>Benim Gençliğim</i> , 2012	<i>Köy Enstitüleri</i> , 2014
<i>Birand</i> , 2012	<i>Abim Deniz</i> , 2014
<i>Büyülü Fener</i> , 2012	<i>Karaoğlan</i> (Rıdvan Akar'la birlikte), 2015
<i>Kırmızı Bisiklet</i> , 2012	<i>İsmet Paşa</i> (Bület Çaplı'yla birlikte), 2015
<i>Sarı Zeybek</i> , 2012	<i>Yükselen Bir Deniz</i> , 2015
<i>Savaşta Ne Yaptın Baba?</i> , 2012	<i>Gölgedekiler</i> , 2015
<i>Uzaklar</i> , 2012	<i>O Gün</i> , 2015
<i>Yağmurdan Sonra</i> , 2012	
<i>Yakamdaki Yüzler</i> , 2012	
<i>Yârim Haziran</i> , 2012	
<i>Yüzyılın Aşkları</i> , 2012	

CAN DÜNDAR, 16 Haziran 1961'de Ankara'da doğdu. 1982'de AÜ, SBF Basın Yayın Yüksek Okulu'ndan mezun oldu. 1986'da İngiltere'de London School of Journalism'i bitirdi. 1988'de, ODTÜ Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde Siyaset Bilimi dalında yüksek lisansını tamamladı. 1996'da aynı bölümde doktora derecesi aldı. 1979'dan beri gazetecilik, belgesel yapımcılığı, TV programcılığı, 2015'ten beri *Cumhuriyet* gazetesinin genel yayın yönetmenidir. Kitapları: *Demirkırat* (M.A. Birand ve B. Çaplı'yla birlikte, 1991), *Sarı Zeybek* (1994), *12 Mart: İhtilalin Pençesinde Demokrasi* (M.A. Birand ve B. Çaplı'yla birlikte, 1994), *Gölgedekiler* (1995), *Hayata ve Siyasete Dair* (1995), *Yağmurdan Sonra* (1996), *Ergenekon* (Celal Kazdağlı'yla birlikte, 1997), *Yârim Haziran* (1998), *Benim Gençliğim* (1999), *Köy Enstitüleri* (2000), *Nereye?* (2001), *Yaveri Atatürk'ü Anlatıyor: Salih Bozok'un Anıları* (2001), *Uzaklar* (2002), *Yükselen Bir Deniz* (2002), *Savaşta Ne Yaptın Baba?* (2003), *Bir Yaşam İksiri: Dr. Nejat F. Eczacıbaşı* (2003), *Mustafa Kemal Aramızda* (Ülkem Özge Sevgililer'le birlikte, 2003), *Büyülü Fener* (2003), *Duvar* (Ege Dünder'la birlikte, 2003), *Yıldızlar* (2004), *Sedat Alp: İlk Türk Hititoloğun Yaşam Öyküsü* (Fatma Sevinç'le birlikte, 2004), *Kırmızı Bisiklet* (2005), *Nâzım* (2005), *İlk Durak-İETT* (Nebil Özgentürk'le birlikte, 2005), *Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç I.* (2006), *Yüzyılın Aşkaları* (2006), *Karaoğlan* (Rıdvan Akar'la birlikte, 2006), *İsmet Paşa* (Bülent Çaplı'yla birlikte, 2006), *Yakamdaki Yüzler* (2007), *Ecevit ve Gizli Arşivi* (Rıdvan Akar'la birlikte, 2008), *Ben Böyle Veda Etmeliyim: İsmail Cem* (2008), *Özel Arşivinden Belgeler ve Anılarıyla Vehbi Koç II.* (2008), *Mustafa* (2009), *Anka Kuşu* (2009), *Lüsyen* (2010), *Canım Erdalım Sevgili Babacığım* (2011), *Aşka Veda* (2012), *Birand: Bir Ömür, Ardına Bakmadan* (2012), *Abim Deniz* (2014).

İçindekiler

Önsöz	11
Birinci bölüm	
ÇOCUKLUK, MUTLULUK DEMEK	17
İkinci bölüm	
GENÇLİK YILLARI	63
Üçüncü bölüm	
İĞNELİ FIÇI TRT	95
Dördüncü bölüm	
POLİTİKA YILLARI	169
Beşinci bölüm	
HAYATIN RENKLERİ	251
Dizin	287

Önsöz

Bu kitabın macerası, Sedat Ergin'in bir önerisiyle başladı.

Uzunca bir süredir siyaset arenasında görünmeyen İsmail Cem'le *Milliyet* için geniş bir röportaj yapmamı istiyordu.

2006 yazıydı.

Memnuniyetle kabul ettim. Hemen İsmail Cem'e ulaşmaya çalıştım. Elektronik posta kutusuna bir ileti yolladım. *Milliyet* için bir yazı dizisi hazırlamak istediğimi yazdım.

Tekneden yanıtladı.

Oğlu Kerim'le birlikte mavi yolculuktaydı.

Sorularımı yollarsam üzerinde çalışabileceğini, dönüşte de buluşup konuşabileceğimizi yazdı.

AB ile ilişkilerden yükselen milliyetçiliğe, Türkiye solundan yeni kitap hazırlıklarına varıncaya dek oldukça ayrıntılı sorular yolladım.

Yaz sonunda kapsamlı bir söyleşi yapmak üzere randevulaştık.

İsmail Cem röportajını bir nehir söyleşiye dönüştürmeyi düşündük. Anlatacağı o kadar çok şey vardı ki...

Başta meslektaşımızdı. *Milliyet*'te, *Cumhuriyet*'te, *Politika*'da, *Güneş*'te köşe yazarlığından genel yayın yönetmenliğine kadar her düzeyde görev yapmıştı.

Sonra TRT'nin efsanevi genel müdürüydü. Bu kurumda, en unutulmaz imzalardan birinin sahibiydi.

Türkiye siyasetinde damgası vardı.

Kültür bakanlığı, Dışişleri bakanlığı yapmıştı. Üstelik 5 yıllık vekillik süresiyle en uzun süre Dışişleri bakanlığı yapanlardan biri olmuş, Şam krizi, Öcalan'ın yakalanması, Lüksemburg ve Helsinki zirveleri gibi birçok önemli olayda tarihî rol oynamış, Türk-Yunan gerilimini, sağlam ve kalıcı bir diyaloga dönüştürmüş, kuşatma altında Arafat'la, kriz ânında Saddam'la görüşmüş, Avrupa Birliği ile İslam Konferansı ülkelerini bir forumda birleştirerek ilk "Medeniyetlerin Buluşması" toplantısını gerçekleştirmişti.

Son dönemki Yeni Türkiye Partisi deneyiminin perde arkasını da henüz anlatmamıştı.

Bütün bunların ötesinde çok okuyan, yazan, düşünen bir entelektüel, amatör bir fotoğraf sanatçısı, fanatik bir Galatasaraylıydı.

Gerçekten nehir gibi akacak bir söyleşi olacaktı bu...

Tatil dönüşü, 27 Eylül 2006 günü buluştuk.

Milliyet'te yazı dizisi Ekim'de yayımlandı. Sonra biz söyleşiyi derinleştirdik; nehre dönüştürdük.

Söyleşinin ön hazırlığında bana yardım eden Saadet Özen'le birlikte her çarşamba öğleden sonra evine gidiyor, Boğaz'a karşı sohbet ediyorduk.

Sohbet, çoğu zaman onun son Galatasaray maçına dair gözlemleri ve gelecek maça dair tahminleriyle açılıyordu.

Kâh salı geceleri NTV'de yayınlanan programıma ilişkin görüşlerini konuşuyor kâh güncel politikaya dair izlenimlerini dinliyorduk.

Siyaseti günbegün izliyor, yerli ve yabancı gazeteleri dikkatle takip ediyor, internet başında bitmek bilmez bir enerjiyle çalışıyor, bir yandan da dış politika deneyimlerini ve yorumlarını topladığı üçlemenin son bölümü olacak, "Ortadoğu"yu bitirmeye gayret ediyordu.

Başarılarla dolu bir ömrü ve kariyeri, siyasetin türlü çeşit ayak oyunları arasında noktalayacağını düşünmemişti herhalde... Orada açılan yaraları muhtemelen hâlâ taşıyor; ama belli etmemeye çalışıyor, umudunu her zaman olduğu gibi diri tutuyordu.

O konular açıldığında basan hüznün, bazen Galatasaraylı futbolcuların imzasını taşıyan bir formayı hediye etmemizle ya da çocukluğundan hatırladığı *Pâl Sokağının Çocukları* kitabını getirmemizle, yerini çocuksu bir sevince bırakıyordu.

Elçin Hanım'ın pastaları eşliğinde ve kimi zaman oğlu Kerim'in de katılımıyla sürdürdüğümüz bu sohbetler, haftalarca ve saatlerce sürdü.

Ancak bu arada rahatsızlığı ilerliyordu.

Yürüteç kullanmaya başlamıştı.

Bütün sancılarına rağmen nezaketinden taviz vermiyor, bizi her zamanki güler yüzüyle ayakta karşılayıp uğurlayabilmek için gayret sarf ediyordu.

Yoğun tedavi sürecinin yorgunluğunu bazen yüzünden okuyor, "İsterseniz sonra devam edelim," diyorduk. Ama direniyordu.

Acele ediyor, bu çalışmayı mutlaka bitirmek istiyordu. Bir sonraki

buluşmayı beklemek yerine, aklına gelen ayrıntıları yalnız başınayken de teybe anlatmaya devam ediyordu.

Bu kitabı, bir veda anısı olarak gördüğü belliydi. O yüzden bütün gücüyle tamamlamaya çalışıyordu.

Biz ise bir yandan kitabı bitirmek için elimizden geleni yapıyor, bir yandan da kitap biterse bu enerjinin söneceğinden endişeleniyorduk.

Bu haldeyken bir Ankara yolculuğu yaptı.

Zor bir geziydi. “Daha sonra gitseniz,” dediysek de dinlemedi.

Bir İstanbul âşığı olduğu halde mesleki kariyerinin en önemli yılları Ankara’da geçmişti.

Hastalığına rağmen siyasetin içinde olmak, CHP Parti Meclisi’ne katılmak, dostlarıyla buluşmak istiyordu.

Döndüğünde hastalığı bir hayli ilerlemişti.

Haftadan haftaya benzinin biraz daha sarardığını, yüzündeki tebessümün azaldığını görüyor, üzülüyorduk.

Buna rağmen her sorduğumuzda, “İyiyim, daha iyi olacağım,” diyordu.

Hasta yatağında bile yazıdan ve fotoğraftan kopmamıştı. Bir yandan yazıyor, bir yandan da odasındaki televizyonda izlediği doğa belgesellerindeki hayvanların fotoğraflarını çekiyordu.

Kendini iyi hissettiği saatlerde yaptığı kayıtlarla Aralık ayında sorularının tümünü cevapladı.

Artık ayrıntılar kalmıştı.

Son birkaç buluşma yapıp en baştan söyleşiyi gözden geçirecek, eksikleri tamamlayacak ve kitabı 2007 Şubatı’na, İsmail Cem’in yaş gününe yetiştirecektik.

O gün sürpriz bir yaş günü partisi verilecek, Cem’in tüm dostları davet edilecek, orada son kitabı kendisine ve dostlarına hediye edilecekti.

2006’nın sonunda yine bir çarşamba günü evine gittim ve hastaneye kaldırıldığını öğrendim. Telefonda, “Meraklanmayın, iyiyim, birkaç gün tedavi edip gönderecekler. Çıkınca devam ederiz,” dedi.

Ancak o “birkaç gün” uzadı; yılbaşını hastanede geçirdi.

Yılbaşı ertesi, “Uzayacak galiba... ama ben burada kitap için çalışmayı sürdüreceğim,” dedi.

Gerçekten de hastanede yazdığı notları fakslamaya devam etti.

Yattığı yerde, belki de ağrı kesicilerin etkisinde karalanmış dış politika-kaya ilişkin notlardı bunlar...

İsmail Cem’in son satırları...

Kızı İpek Cem Taha’nın, “Vefat ettiğinde, hâlâ elinde mürekkep lekeleri vardı,” demesi boşuna değildi.

Sonrası hepimiz için daha da zordu.

Elimizde miras gibi bir söyleşi vardı.

Ancak eksikti.

Ve hepimizi sarsan bu kaybın acısını atlatıp eksikleri tamamlamak, kitabı yine ona yaraşır bir şekilde yayımlamak sorumluluğu bizi bekliyordu.

Kimi eksik bölümleri, gazete için yaptığımız söyleşiden ve kendisinin kitaplarından alıntılarla tamamladık.

Daha sonra da kitabı, İsmail Cem'in bugüne kadar yazdığı bütün kitapların titiz editörüne, eşi Elçin Cem'e teslim ettik.

Elçin Hanım, eşinin anılarıyla dolu odada, bayrağı devraldı ve kitabın son şeklini almasına katkıda bulundu. Ayrıca kimi eksik bölümlerde, onun tanıklığına başvurduk.

Nihayet bu sancılı sürecin sonuna geldiğimizde, hayat boyu babalarının yanında olmuş iki evladı, İpek Cem Taha ve Kerim Cem yetişti imdadında... Onlar da kitabın eksiklerinin giderilmesi, fotoğraflarla bezenmesi, hatasız yayımlanması için büyük gayret sarf etti.

Ne yazık ki ömrünün sonunda gerçekleşen ve sadece üç ay sürebilen söyleşimiz boyunca İsmail Cem'de "zarif devlet adamı", "kadife eldiven içindeki demir diplomat", "güleryüzlü politikacı"nın ötesinde vasıflar keşfettim.

Kitapta izlerini göreceğiniz bu vasıfların başında, onun siyaseti, toplumsal adaletsizliği giderecek bir manivela olarak algılayıp uygulaması geliyor. Son dönemde daha sık ortaya çıkan "servet edinmek maksadıyla siyasete girenler"ın tersine, o servet sahibiyken siyasete giren politikacılar kuşağından... Bülent Ecevit ya da Altan Öymen gibi varsıl, rafine ailelerden gelen bu kuşak, bu ayrıcalıklarının keyfini sürmek yerine bu ayrıcalıklarını toplumsal bir adaletsizliğin ürünü sayarak ve buradan bir sorumluluk payı çıkararak, yoksulların yanında saf tutan, Avrupa sosyalizmine yakın duran politikalar benimsedi. Cem'in daha çocuk yaştan, "Neden benim sahip olduklarıma başkaları sahip değil?" sorusuna takılıp bu sorudan, mazlumdan yana bir idealizme yönelmesi, daha lise ikinci sınıfta CHP'ye kaydolup siyasal mücadelesini bu dengesizliği gidermeye hasretmesi, bu tavrın somut bir göstergesi...

Beni etkileyen ikinci özelliği, aileden tamamen Batılı bir kültür devralmasına rağmen, Cem'in Doğu'yu da merak edip araştırması ve okudukça doğduğu toprakların Doğu'ya basan ayağını da keşfedip siyasal yaşamı boyunca hep bu iki kültürü mezcetmeye çalışması... Descartes kadar Hallac-ı Mansur'a da ilgi duyması... Hem *Akis* hem *Büyük Doğu* dergilerini okuması... Son günlerinde *Harry Potter* okurken *Battal Gazi*'yi unutmaması... Bu kişisel tavır, Dışişleri bakanlığı döneminde ulusal bir

vizyon olarak tezahür etti; o vizyon, Türkiye'nin hem Avrupalı hem Asyalı karakterini vurguluyor; bu ikiliği bir zaaf değil, zenginlik olarak algılıyor ve birini diğerine tercih etmek şöyle dursun, her ikisine de mensup olmakla övünüyor. Cem'in AB ile ilişkilerde izlediği "hem öncü hem tavizsiz tavrı" da, bu vizyonun eseridir.

Benzer bir yaklaşım, onun ülke içindeki haksızlıklara karşı eleştirel ama dışarıda ülkesini savunmak konusundaki kararlı tavrında da ortaya çıkar.

Cem'in bu tavırlara yaslanan ve sürekli tırmanan grafiğiyle ödünsüz çizgisi, siyasete meyleden gençlere kılavuz niteliğindedir.

Belki altı çizilmesi gereken bir başka önemli niteliği, yaşamı, politikanın dar koridorlarından ibaret görmemesi ve siyasetin kasvetini, hayatın daha renkli bahçelerinde dengelemeye çalışmasıdır. AB ile müzakerelerin en kritik gününde fotoğraf sanatı üzerine bir söyleşi verecek kadar sanata sevdalı, en sancılı ânında Galatasaray maçını merak edecek kadar spora tutkun, siyasetteyken bile mürekkep kokusunu özleyecek kadar gazeteciliğe hasret, Dışişleri konutunda bile köpeğinden kopamayacak kadar hayvanlara düşkündür.

Bu kitapta bütün bu niteliklerinin yanı sıra, hayatının bazı bilinmeyen, merak edilen sayfalarını da bulacaksınız:

TRT döneminin perde arkasını...

Bir dönem, tehditler nedeniyle yurtdışında yaşamak zorunda kalmasını...

Dünya ve Türk siyasetinin önde gelen isimleriyle anılarını...

Bir parti girişiminin hayal kırıklığını...

O hayal kırıklığını yaratanlara karşı hislerini, nasıl kırıncı olmamaya çalışsan bir zarafetle ifade ettiğini...

Söyleşiyi bitirdiğimiz gün, kitaba adını veren şiiri ve veda sözcüklerini okurken dolan gözlerini hâlâ aklımdan çıkaramıyorum...

Bütün gayretime rağmen İsmail Cem'e yetiştiremediğim bu söyleşinin, onun çabasına değer ve anısına yaraşır bir kitap olduğunu umuyorum.

Söyleşilerde bana yardımcı olan Saadet Özen'e, bu kitap için beni yüreklendiren ve her aşamada destekleyen Levent Cinemre'ye, kitaptaki fotoğraflar için arşivini açan *Milliyet* fotoğraf servisi ile Cem'in son fotoğraflarını çeken Ercan Arslan'a; ama en çok da Cem'den kalan bu mirası hakkıyla sonuçlandırmama canla başla yardımcı olan İpek Cem Taha, Kerim Cem ve Elçin Cem'e içten teşekkür ediyorum.

CAN DÜNDAR

Birinci bölüm

ÇOCUKLUK, MUTLULUK DEMEK

*Çocukluk denince ben sadece mutluluğu anımsıyorum.
Çok mutlu bir çocukluğum oldu. Çok mutlu geçen ilk
gençlik yıllarımdır, beni hayat boyu değişik bir biçimde
etkilediğini hissetmişimdir. Bu, hayatıma, siyasi
yaklaşımlarıma yön veren önemli bir etken oldu.*

“Çocukluk dönemim çok güzel anılarla dolu...”

Çocukluk döneminizden başlayalım. Çocukluğun sizde bıraktığı duygu nedir?

Çocukluk denince ben sadece mutluluğu anımsıyorum. Çok mutlu bir çocukluğum oldu. Çok mutlu geçen ilk gençlik yıllarımın, beni hayat boyu değişik bir biçimde etkilediğini hissetmişimdir. Bu, hayatıma, siyasi yaklaşımlarıma yön veren önemli bir etken oldu. “Ben belli imkânlara sahibim, Kolej’de okuyorum, İsviçre’de, Fransa’da yüksek tahsil görüyorum; benden çok daha fazla yetenekli olan ve bu tür bir tahsilden çok daha fazla fayda sağlayabilecek kimseler bunu yapamıyor,” diyerek bir eşitsizliğin varlığını ve bu eşitsizliğe karşı olmak gerektiğini, çok küçük yaşlarımda hissettim. Çocukluğumdaki ve ilk gençlik dediğim 16-17 yaş dönemindeki mutluluğum, bana bir sorumluluk getirdi. “Bir haksızlık mı var? Ya da ben bir haksızlık mı yapıyorum? Neden ben bu imkânlara sahibim de, mesela sınıfımdaki daha fakara bir arkadaşımın evinde hiç kitap yok?” Bunları sorguluyordum, evde babamı, babamın arkadaşlarını dinleyip onlardan öğreniyordum. Bu, benim çocukluğumun, daha sonraya taşınan bir etkisi olmuştur.

Çocukluğunuz savaş yıllarında geçti. O yılların karamsar, kasvetli havasını evde hisseder miydiniz?

Hayır. Şanslıydık. Türkiye savaşa girmemişti. Sadece yazın Büyüka-da’daki yazlıkta, camlara siyah storlar konulmuştu gece için. Karartmada elektrikleri söndürür, mum yakardık. Çocukları tedirgin edebilecek olayları eve taşımaktan dikkatle kaçınırdı babam. Muhteşem bir insandı; annem de öyle. Ablamla da çok iyi anlaşırđık.

Ada'da nasıl bir hayatınız vardı?

Biz, kışın Teşvikiye'de otururduk ve tabii yazı dört gözle beklerdik. Çünkü Büyükada'da çok hoş bir evimiz vardı; sağlam, kunt bir yapı değildi ama yaz için idealdi. Müthiş manzaralı, geniş bahçeli bir ev... İsmi hâlâ aynı mı bilmiyorum, "Âşıklar Kahvesi" vardır Nizam'da. Onun önünden cadde geçirdi. Babam kitaplarının büyük çoğunluğunu o kahvehanede yazmıştır. O caddenin hemen altında da, çam ağaçlarının arasında bizim evimiz vardı. Babamın İtalya'dan getirdiği bisiklet, o yaşlarda, benim için büyük bir hadise olmuştu. İlk kez bisiklete orada binmişim; tabii düşmüştüm, kalkmışım ama sonunda başarmışım. Ada'da bir gün öbüründen farklı değildi ama hep güzeldi. Annem bizi Yörük Ali Plajı'na götürürdü her sabah; biraz yürürdük, arabaya binip dönerdik. Öğleden sonra mahal- le arkadaşlarıyla bir araya gelirdik. Kurşun askerler satın alırdık.

Kimlerdi arkadaşlarınız?

Çoğu ilkokuldan arkadaşım: Mesela Haluk Gözübüyük; hâlâ haberleşiriz. Uzun süre önemli bir şirketin idare müdürlüğünü yaptı, sonradan emekli oldu. Onunla bilye maçları yapardık; cam bilyeler yeni çıkmıştı o dönemde... İkimizin takımları vardı. Daha çok Haluk'un evine giderdik. Haluk'un ailesi, İstiklal Caddesi'ndeki İstiklal Eczanesi'nin sahibiydi. Hâlâ duruyor o eczane...

Babası İhsan Bey, Büyükada'daki evde köpeğiyle.

İsmail Cem'in anne ve babası
İhsan Bey ile Rikkat Hanım,
evlendikleri gün.

Edis Erginler vardı. Şimdi nerede olduğunu bilmiyorum. Amerika'ya gitti, uzun süre orada kaldı. Mehmet Birder; onun izini kaybettik. Fevkalade bir insandı. Kevork Acemoğlu vardı; profesör oldu. İnanılmaz bir hukukçuydu ve çok iyi bir insandı. Çok genç yaşta kaybettik. Onlarla Nizam'da bir araya gelirdik. Babamın, İstanbul'dan Ada'ya dönüşü büyük keyifti. Sabah işe giderdi. Belli bir saatte atlı arabayla eve gelirdi. Fakat ben onu evde beklemez, çıkar, yolda karşılardım. Beni arabaya alırdı, birlikte eve dönerdik. Yani ilkokul dönemim yahut hatırlayabildiğim kadarıyla ilkokul öncesi dönemim, böyle güzel anılarla dolu...

Kişiliğinizin belirginleşmesine en çok hangi dönem etki yaptı?

Bir defa hiç kuşkusuz ilkokul dönemi... Robert Kolej'in orta kısmının da, düşüncelerimin, kişiliğimin mayalanmasında çok önemli yeri oldu. Aynı şekilde Lozan Üniversitesi'nin ilk yılları, birtakım siyasi ve duygusal eğilimlerin daha bilimsel bir çerçeveye oturmasına yardımcı oldu. Üniversitenin bitiminde de fevkalade

“İlkokul 1’de sınıf birincisi olunca *Pál Sokağının Çocukları* kitabını armağan ettiler.”

mücadeleli, heyecanlı, çok güzel bir meslek hayatı; bir mücadele dönemi... Kişiliğimi bunlar belirledi.

Okuldaki ilk gününüzü hatırlıyor musunuz?

Evet, annemle babamın çok güldüğü bir şey olmuştu: Okula gittiğim gün, ödev verdiler, “Otuz defa A yazacaksın, kırk defa B yazacaksın,” diye... Ben eve geldim ve kıyameti kopardım: “Ben bunu yapmam, Mehmet Efendi gelsin yapsın,” diye... Mehmet Efendi bizim apartmanın kapıcısıydı, gayet akli başında bir adamdı. Yani okuma yazmaya karşı ilk reaksiyonum negatifti. Çünkü o gün için özgürlüğümü sınırlayan bir olaydı.

“Neden ben bu imkânlarla sahipken başkaları değil?”

İstanbul’da nasıl bir evde yaşıyordunuz?

Evimiz Teşvikiye’deydi. Teşvikiye Caddesi’nde büyükçe bir apartman katıydı. Oradan Işık Lisesi’nin ilkokuluna gidip gelirdik.

Bahsettiğim çocuklarla arkadaşlığım orada da devam etti. Okuma zevkini, keyfini o ilkokul yıllarında almaya başladım.

Neler okurdunuz o yıllarda?

İlk yıl hiç unutamadığım bir şey oldu. Sınıf birincisi olunca törende bana bir kitap armağan edilmişti: Macar yazar Ferenc Molnár'ın *Pál Sokağının Çocukları* kitabı... Onu ilkokulda okudum. Bir arsayı paylaşamayan iki çocuk çetesi arasındaki kavgayı anlatırken bir ulusun işgale direnişini işliyordu. Biraz da acıklı tarafları olan bir kitaptı. Ama müthiş etkilenmiştim. İlkokulda *Murat Reis'in Oğlu*, *Yiğitlik Buna Derler* gibi kahramanlık kitapları da okudum. O kitaplar beni çok etkiledi. Bazı duyarlılıkların oluşmasında, ilkokul döneminde okunan kitapların çok olumlu katkısı var.

İlkokulun sizi bu kadar etkilemesinde öğretmenlerinizin de payı var mı?

Mutlaka. Çok kıymetli bir ilkokul öğretmenim vardı: Semiha Hanım. Hakikaten olağanüstü bir insandı. İlkokuldan sonra bir daha göremedim kendisini ama TRT genel müdürüyken çok güzel bir mektup almıştım ondan: “Benim küçük Cem'imın şimdi bütün Türkiye'de böyle konuşulmasından, böyle güzel işler yapmasından gurur duyuyorum,” diyen, çok, çok güzel bir mektuptu; beni çok etkilemişti, duygulandırmıştı. Hemen cevap yazdım; ama daha sonra o temas maalesef koptu. Bir daha hiç haber alamadım.

Yaramaz bir çocuk muydunuz?

Şimdi orada görüşler değişiyor, bana göre çok usluydum. Eşim Elçin'e bakarsanız annem ona çok şikâyet etmiş, “İsmail müthiş yaramazdı,” diye... Ama zannediyorum usluydum. Aileme çok az sıkıntı verdim, çok az problemim oldu; benden yana hep memnuniyetleri olmuştur.

Aileniz İstanbul'a ne zaman gelmiş?

Büyükbabam İpekçizade İsmail Bey, 1912'de, Yunan askerleri Selanik'e girerken çocuklarını toplayıp gelmiş. Babam ilkokula Selanik'te Fevziye'de başlamış; göçten sonra burada Işık Lisesi'nde devam etmiş. Ben onu göremedim maalesef... Esaslı bir adammış.

Siyaseti, toplumsal adaletsizliği giderecek bir manivela olarak gören bir politikacıydı İsmail Cem. "Servet edinmek maksadıyla siyasete girenler" in tersine o, "Neden benim sahip olduklarıma başkaları sahip değil?" sorusuyla kolları sıvamış ender siyasetçilerden biriydi.

Milliyette, Cumhuriyette, Politika'da, Güneş'te, Sabah'ta köşe yazarlığından genel yayın yönetmenliğine, her düzeyde görev yapmış bir gazeteci ve TRT'nin efsanevi genel müdürüydü.

Kültür bakanlığı, Dışişleri bakanlığı yaptı. On sene Avrupa Konseyi'nde üyelik ve bir dönem Konsey'deki Sosyalist Grup başkan vekilliği ve Türk Heyeti başkanlığı yaptı. Beş yıllık hizmet süresiyle en uzun görevde kalan Dışişleri bakanlarından biri oldu. Lüksemburg ve Helsinki zirveleri gibi birçok önemli olayda tarihi rol oynadı. Türk-Yunan gerilimini, sağlam ve kalıcı bir diyaloga dönüştürdü. Kuşatma altında Ararat'la, kriz ânında Saddam'la görüştü; Avrupa Birliği ile İslam Konferansı ülkelerini İstanbul'da bir araya getirerek ilk "Medeniyetler Buluşması"nın mimarı oldu.

Refah Partisi'nin, AKP'nin yükseliş dinamiklerini önceden görmüş, Yeni Türkiye Partisi deneyimini ve hayal kırıklığını yaşamış bir siyaset adamıydı o. Ve tüm bunların yanı sıra çok okuyan, çok yazan, çok düşününen bir aydın, amatör bir fotoğraf sanatçısı, fanatik bir Galatasaray taraftarıydı.

Can Dündar, İsmail Cem'in aramızdan ayrılmasından kısa süre önce onunla bir nehir söyleşi yaptı. Ben Böyle Veda Etmeliyim, hastalığının ileri safhalarında bile fotoğraf çekmekten, yazmaktan, politikaya katkı yapmaktan geri durmayan bu çok vasıflı, güler yüzlü, çalışkan ve sözünün eri siyaset adamının dünyasının kapılarını aralararken, solda bölünmeler başta olmak üzere, Türkiye ve dünyanın yakın tarihindeki birçok önemli gelişmenin de perde arkasını anlatıyor.

ISBN 978-975-07-1531-0

9 789750 715310